

POVODÍ VLTAVY

Farmaka v povrchových vodách povodí Vltavy

Marek Liška, Magdalena Balejová, Antonia Metelková a Milan Koželuh

Monitoring jakosti povrchových vod

povodí Vltavy: plocha 28 708 km², 22 000 km toků

352 vodních útvarů (325+27)

359 vodních toků

46 vodních nádrží - značně

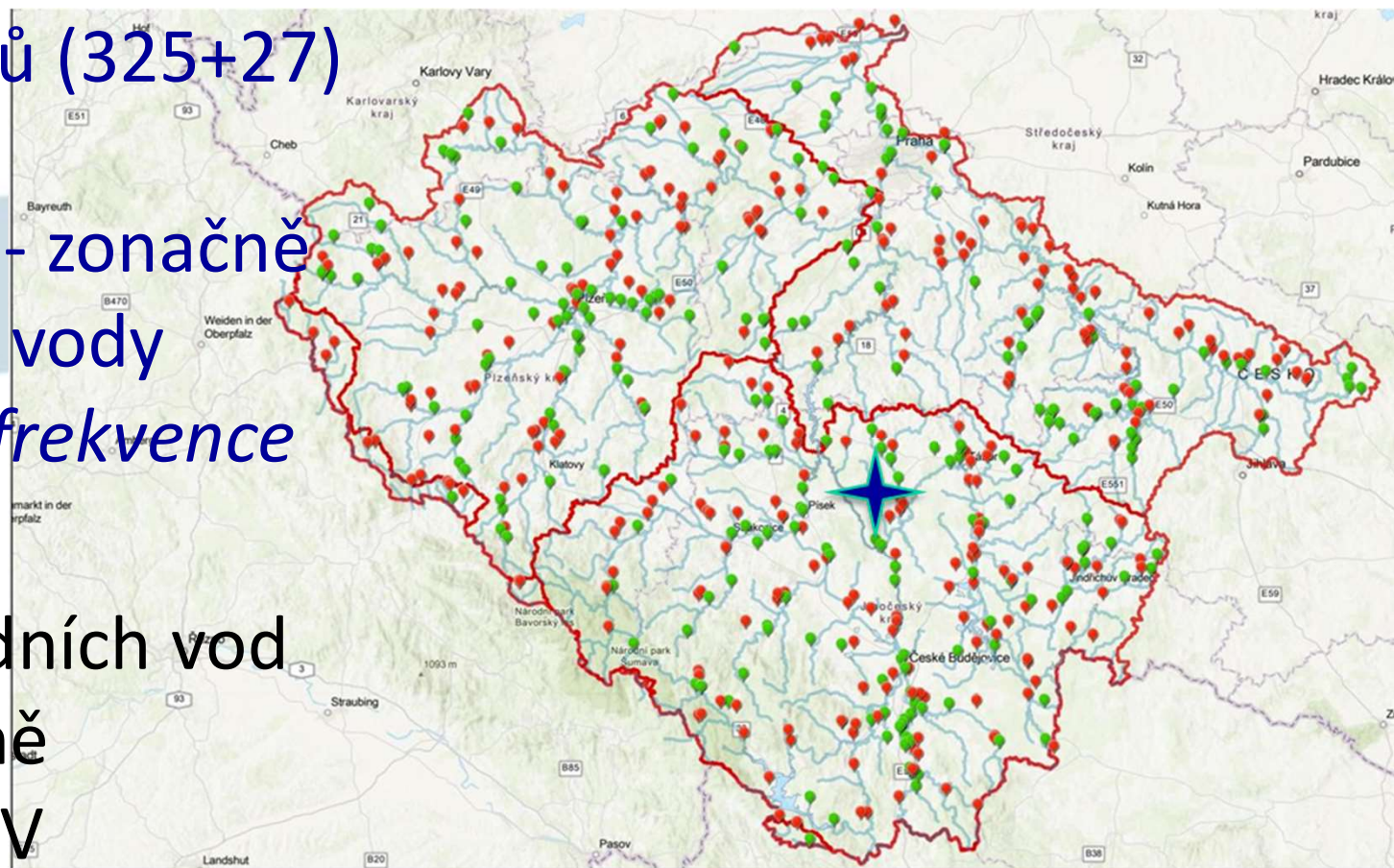
599 profilů jakosti vody

zpravidla měsíční frekvence

monitoring odpadních vod

zpravidla 2-4 ročně

cca 40 odtoků ČOV

10. 3. 2023 12:45:57

Profily monitoringu - 2023

- Reprezentativní profil
- Vedlejší profil

- Vodní útvary - kategorie "jezero"
- Vodní útvary - kategorie "řeka"
- Dílčí povodí

0 12.5
0 15 3

Nejčastěji se vyskytující farmaka v odpadních vodách – hlavní „terapeutické skupiny“

celkem v analytickém portfoliu cca 160 stanovovaných farmak a „příbuzných“ látek

antibiotika

erythromycin
clarithromycin
thrimetoprim

hypolimidemika

rosuvastatin

antiflogistika

brufen,
diclofenac,
phenazone

analgetika

gabapentin,
tramadol

antiepilepitka

karbamazepin
pregabalin

antidiabetika

metformin,

psychofarmaka

citalopram
lamotrigin

antihypertenziva

Hydrochlorthiazid
elmisartan,
valsartan

antialerigika

fexofenadine

diuretika

furosemid

drogy

metamfetamin
benzoylecognin
hydrocodon

umělá sladidla

acesulfam,
sacharin,
sucraloza

rentgendiagnostika

lohexol, iomeprol,
iopromid

LABORATOŘE ORGANICKÉ ANALÝZY V PLZNI

**LABORATOŘ PLYNOVÉ
CHROMATOGRFIE**

**8 PLYNOVÝCH
CHROMATOGRFŮ**

**PERSISTENTNÍ ORG.
LÁTKY (PCB, PBDE,
MUSK, EDTA ...)**

**LABORATOŘ KAPALINOVÉ
CHROMATOGRFIE**

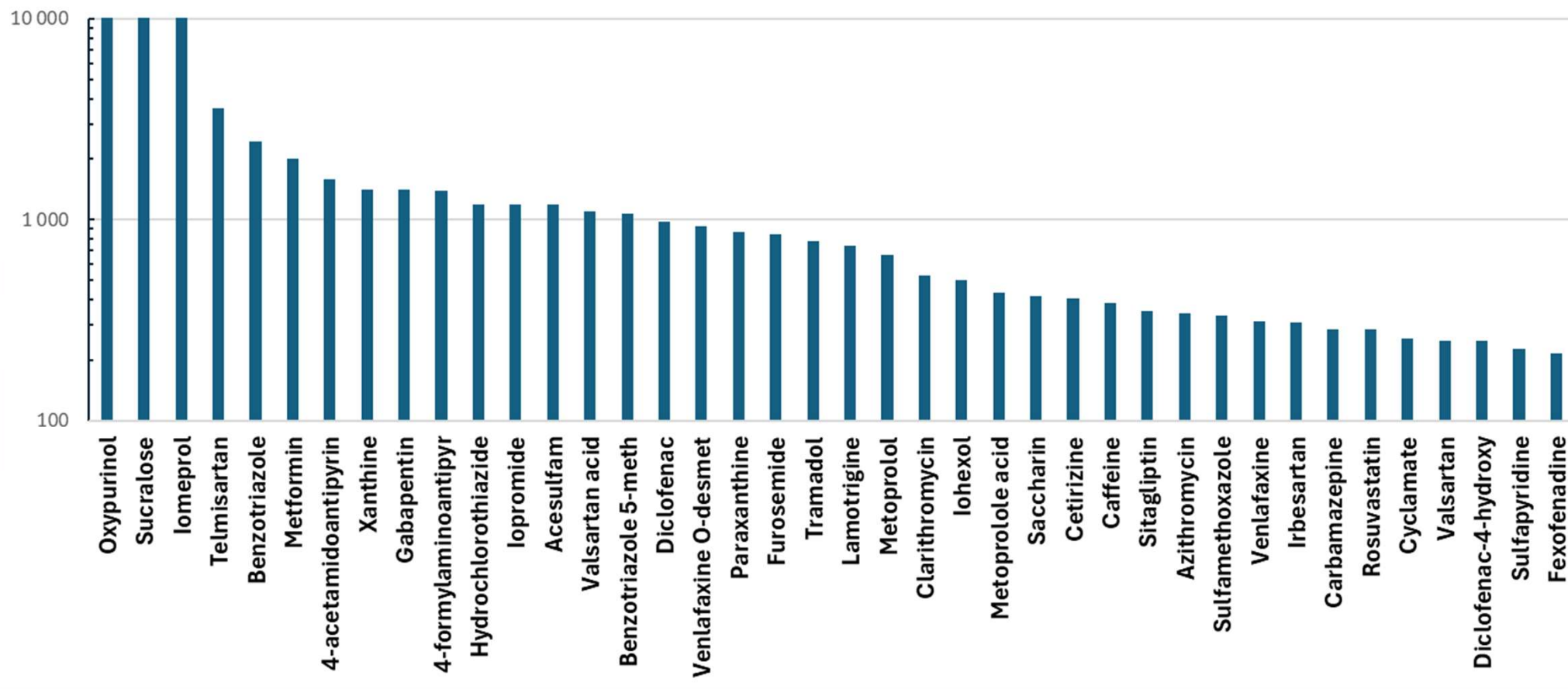
**3 INSTRUMENTÁLNÍ
SESTAVY LC-MS/MS**

**PESTICIDY, FARMAKA, PCPS,
PFAS, DROGY, MCVST**

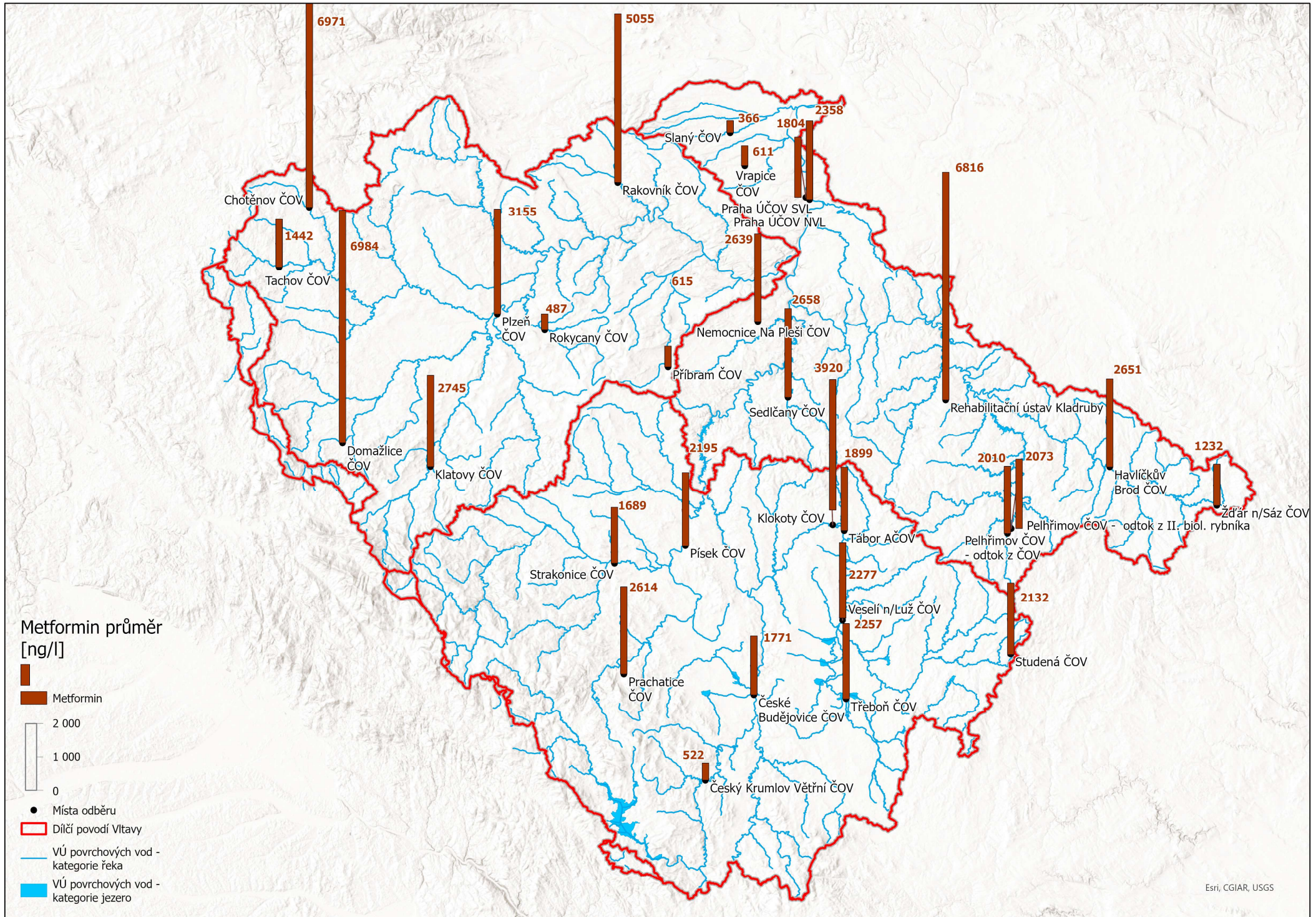
Průměrné koncentrace léčiv (ng/l) v OV ze 4 komunálních ČOV (Praha, Plzeň, Český Krumlov, Pelhřimov,) koncentrace > 200 ng/l

Hlavní látky >1000 ng/l: oxypurinol, sucralosa, iomeprol, telmisartan, bezotriazol, metformin, 4-acetamidoantipyrin, xantin, gabapentin, 4-formylaminoantipyrin, hydrochlorthiazid, iopromide, acesulfam, valsartan acid

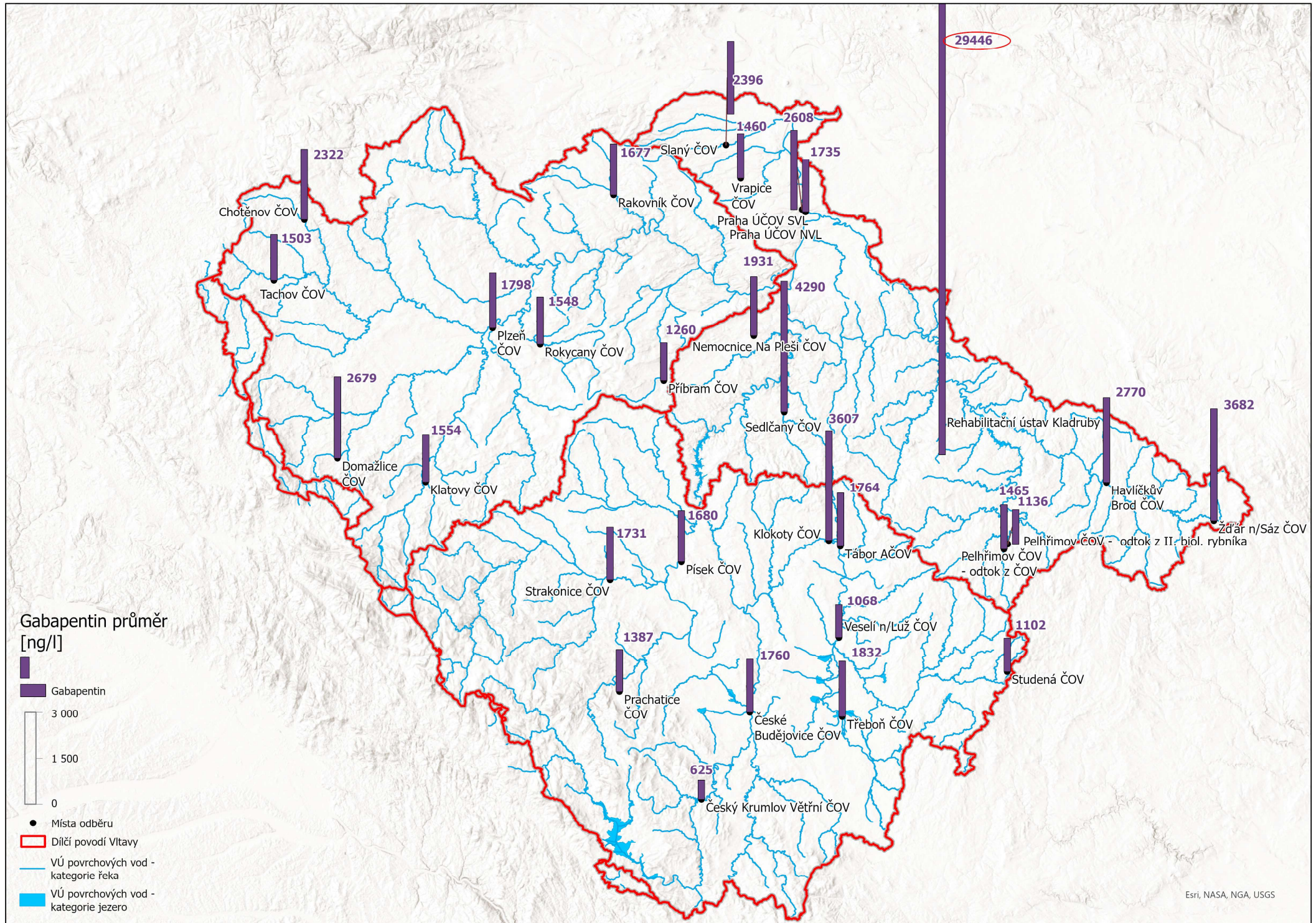

Metformin diabetes

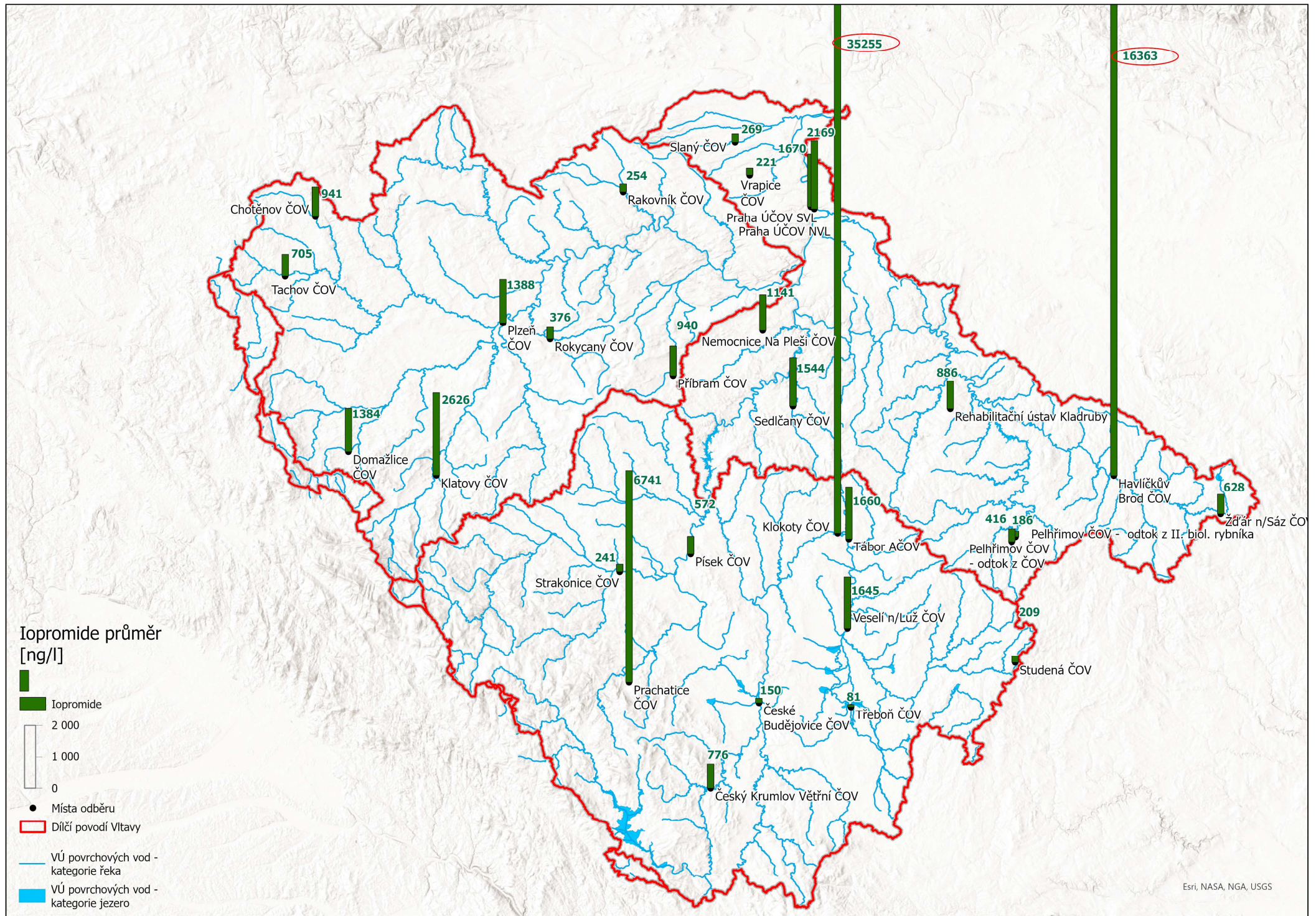

Gabapentin neuropatická bolest

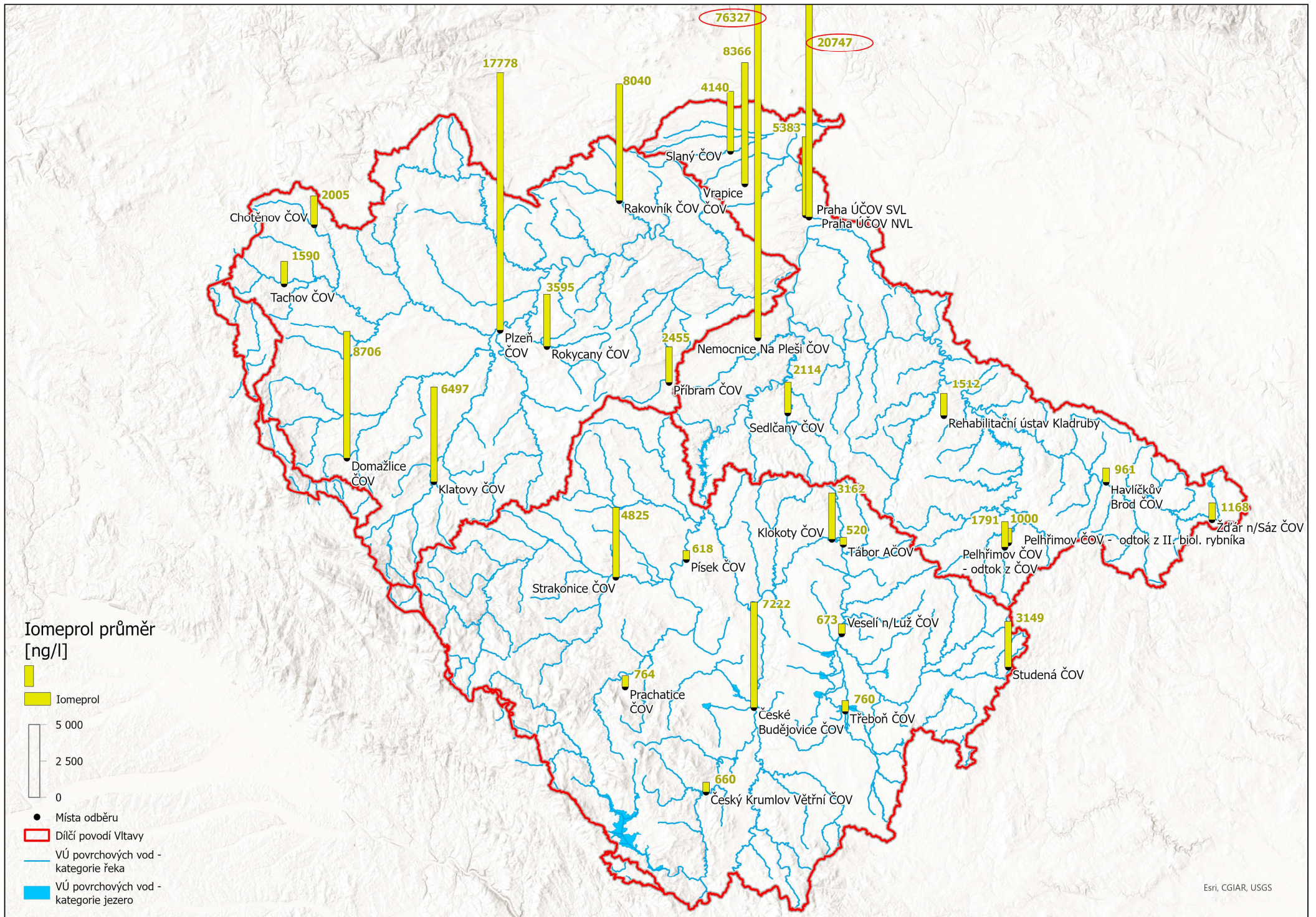

Iopromide – rentgen diagnostická látka

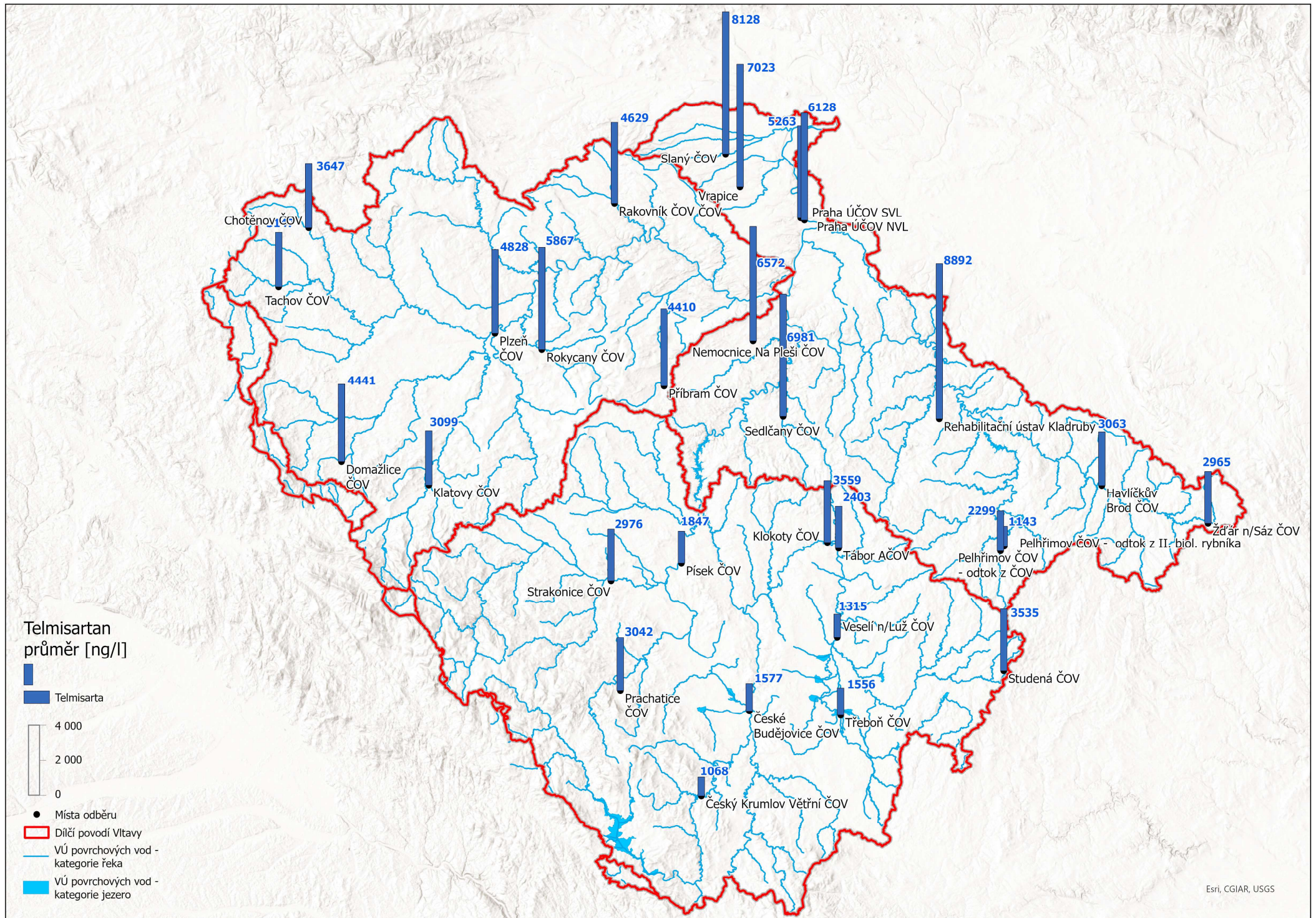

Iomeprol – rentgen diagnostická látka

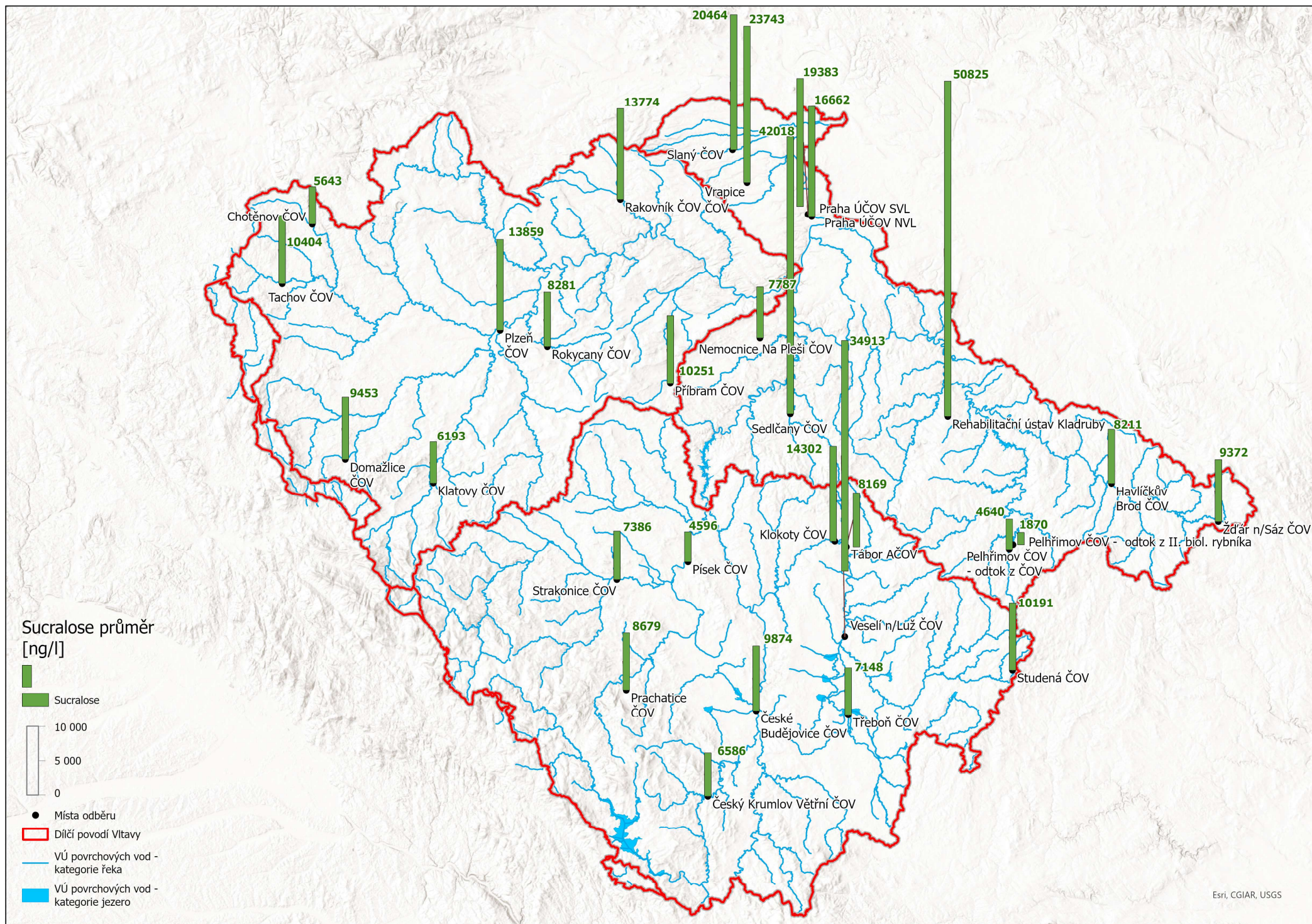

Telmisartan – vysoký krevní tlak

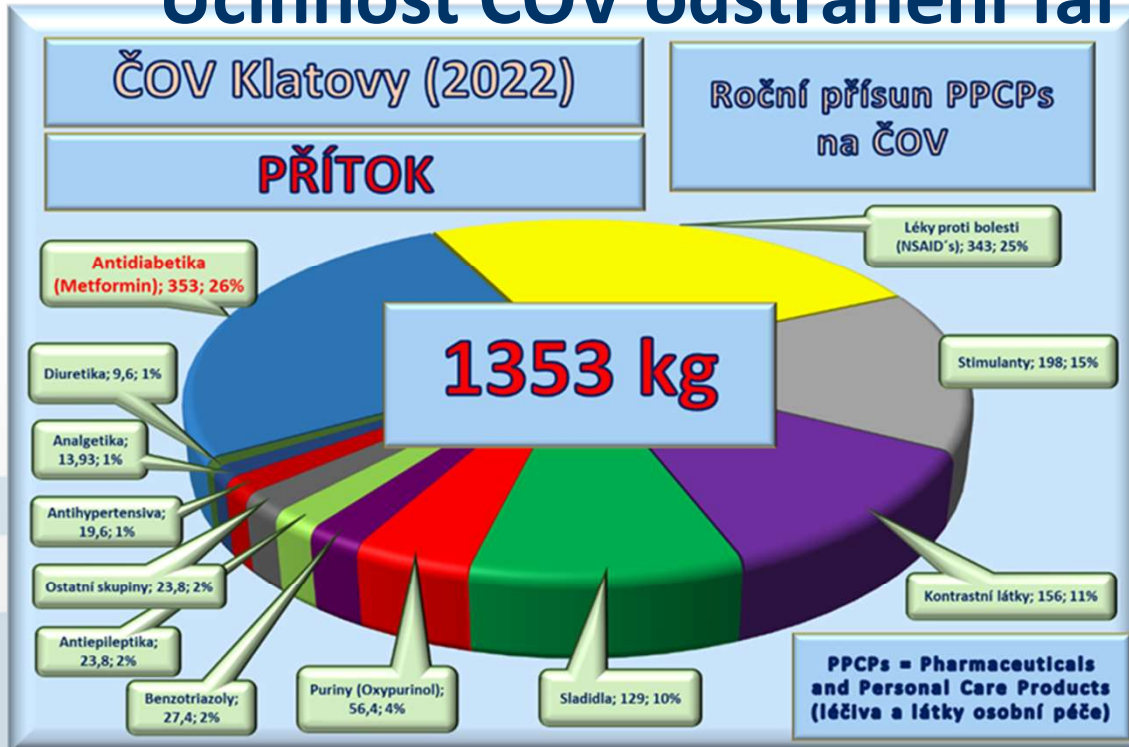

Sucralosa – umělé sladidlo

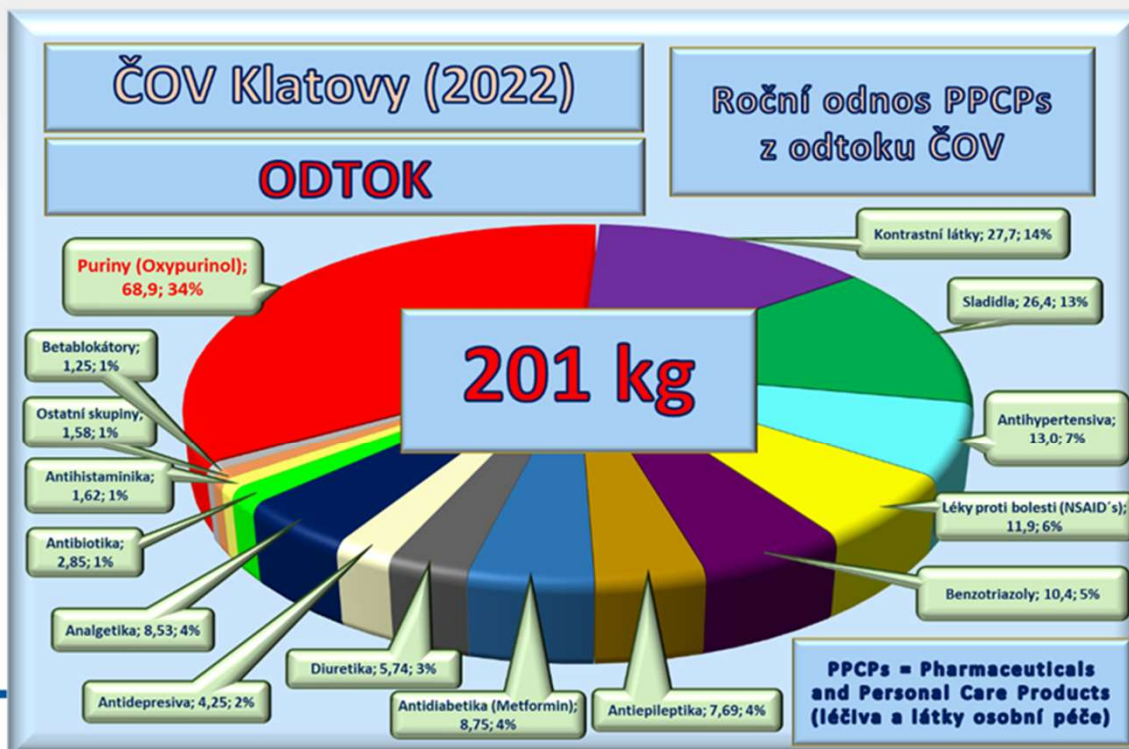

Účinnost ČOV odstranění farmak *příklad: ČOV Klatovy*

3,5 mil. m³ odpadní vody, 22.308 obyvatel, Klatovská nemocnice a.s., ústav soc. služeb Drůbežářský podnik

METFORMIN 353 KG
NSAIDs 343 KG
STIMULANTY 198 KG
X-RAY AGENS 156 KG
SLADIDLA 129 KG
OXYPURINOL 56 KG

OXYPURINOL 69 KG
X-RAY AGENS 28 KG
SLADIDLA 26 KG
HYPERTENSIVA 13 KG
NSAIDs 12 KG
BENZOTRIAZOLY 10 KG

Účinnost ČOV odstranění farmak *příklad: ČOV Klatovy*

ČOV KLATOVY - BILANCE A ÚČINNOST - PPCPs (2022)

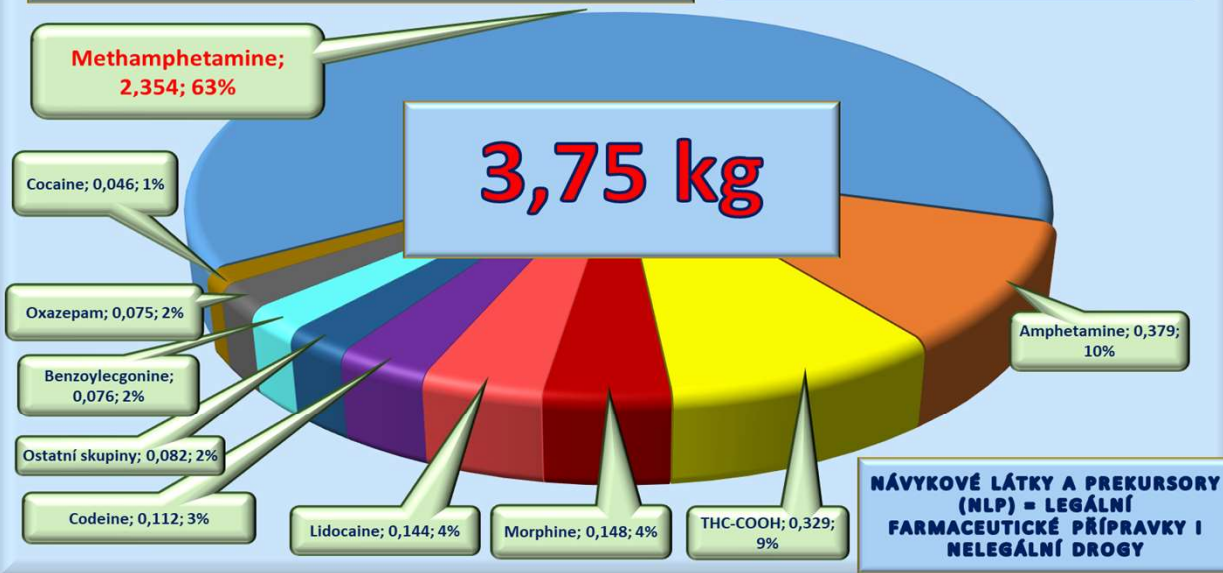
Skupina	Přítok	Odtok	Účinnost ČOV	Odlehčení	Navýšení odnosu odlehčením	Odnos z odtoku + odlehčení
	přísun	odnos		odnos		
	kg	kg		kg		
Total PPCP's	1353	201	85,2	80	40,1	281
Puriny (Oxypurinol)	56,4	68,9	-22,1	3,04	4,42	71,9
Kontrastní látky	156	27,7	82,2	10,1	36,6	37,8
Sladidla	129	26,4	79,5	7,55	28,6	34,0
Léky proti bolesti (NSAID's)	343	11,86	96,5	21,1	178	33,0
Antidiabetika (Metformin)	353	8,75	97,5	20,4	233	29,2
Antihypertensiva	19,6	13,0	33,4	1,13	8,71	14,2
Stimulanty	198	0,57	99,7	11,6	2023	12,1
Benzotriazoly	27,4	10,40	62,1	1,45	13,9	11,8
Analgetika	13,93	8,53	38,8	0,87	10,2	9,40
Antiepileptika	23,8	7,69	67,7	1,10	14,3	8,79
Diuretika	9,6	5,74	40,0	0,58	10,2	6,32
Antidepresiva	3,79	4,25	-12,1	0,22	5,27	4,47
Antibiotika	5,12	2,85	44,4	0,29	10,1	3,14
Antihistaminika	1,84	1,62	11,6	0,11	6,84	1,73
Betablokátory	4,02	1,25	68,9	0,24	19,2	1,49
Repelenty (DEET)	2,24	0,30	86,6	0,15	49,2	0,45
Fungicidy	0,42	0,37	11,2	0,025	6,76	0,40

ČOV Klatovy (2022)

PŘÍTOK

Roční přísun
NÁVYKOVÝCH LÁTEK
na ČOV

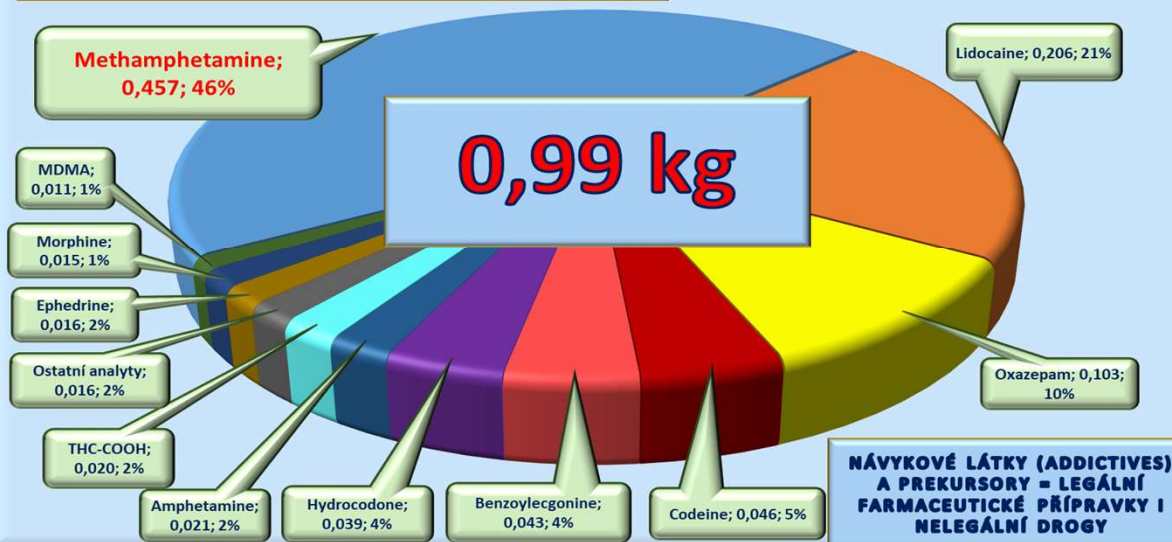

ČOV Klatovy – účinnost odstranění návykových látek

ČOV Klatovy (2022)

ODTOK + ODLEHČENÍ

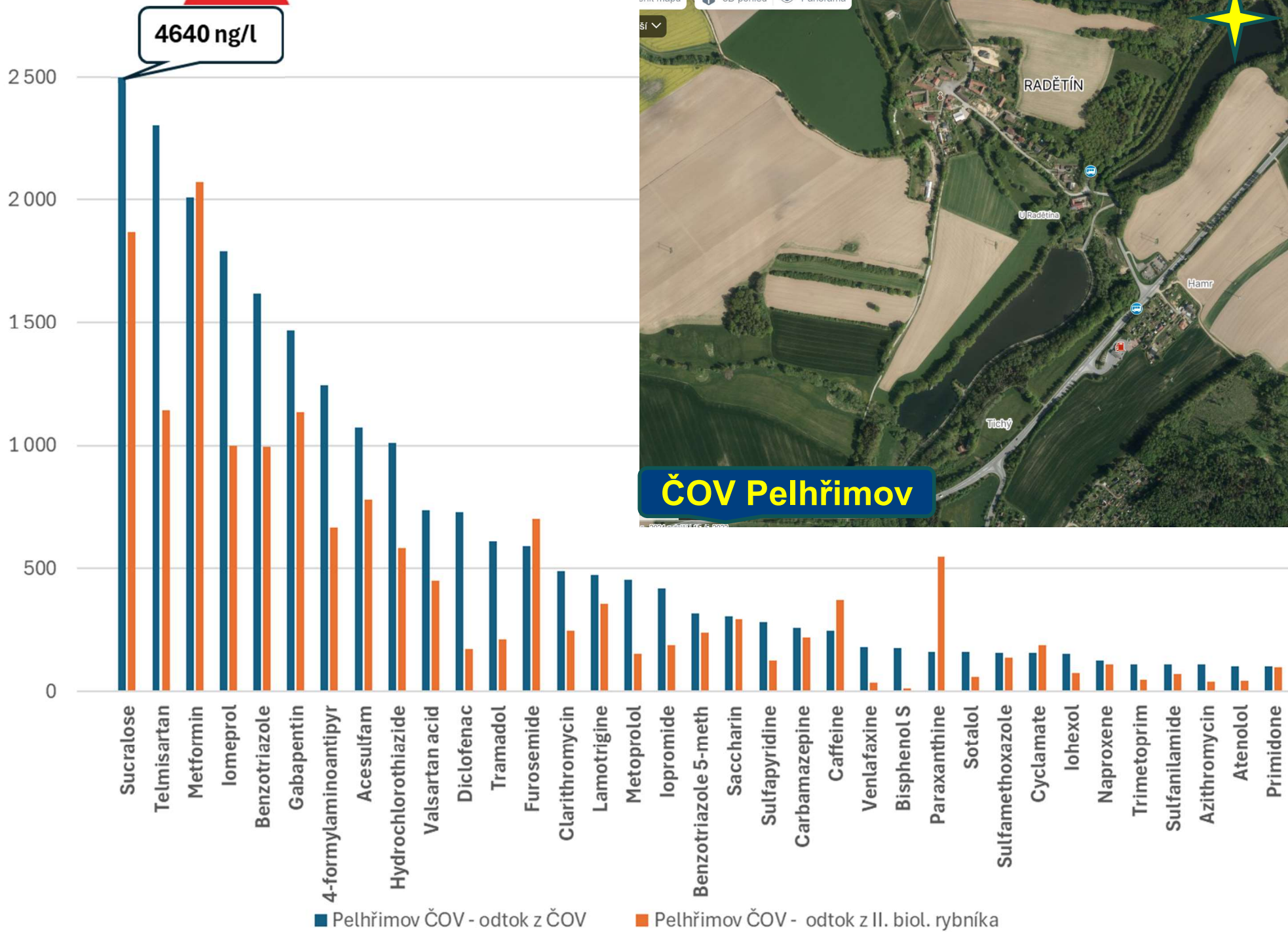
Roční odnos
NÁVYKOVÝCH LÁTEK
z ČOV

Účinnost biologických rybníků za ČOV?

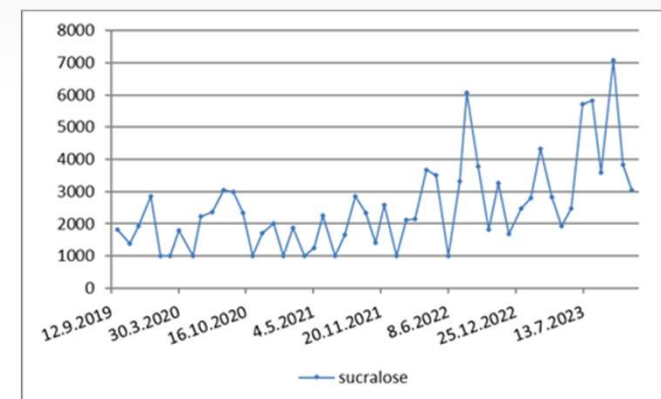
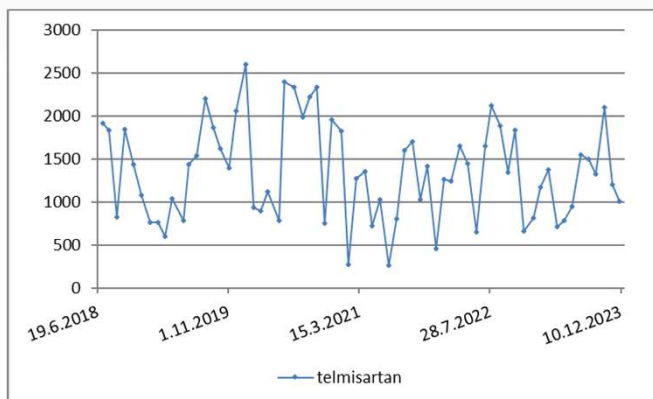
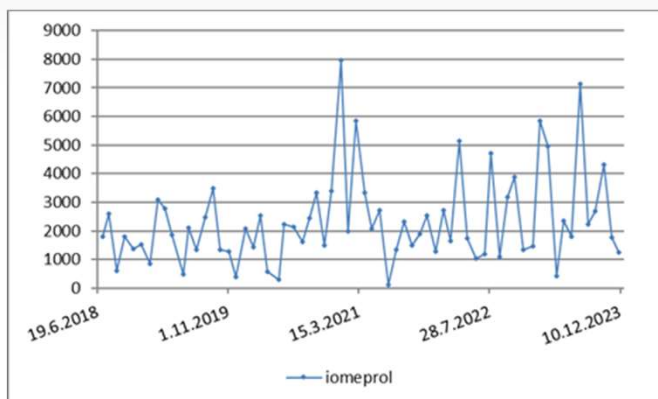
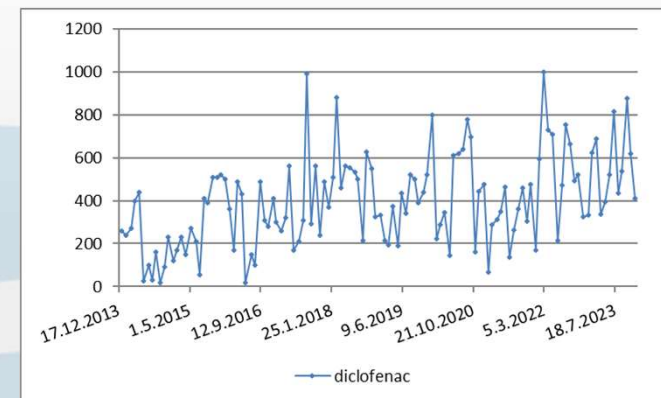
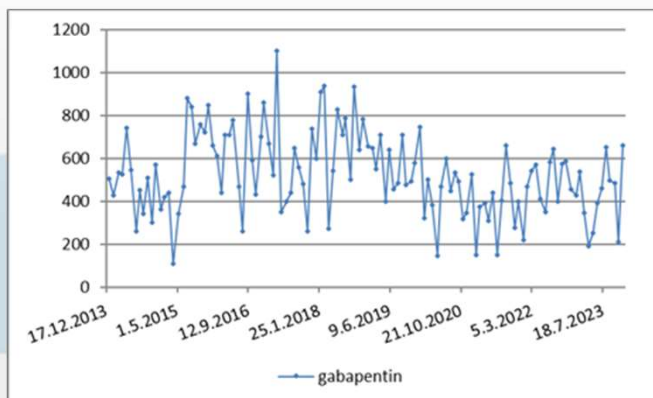
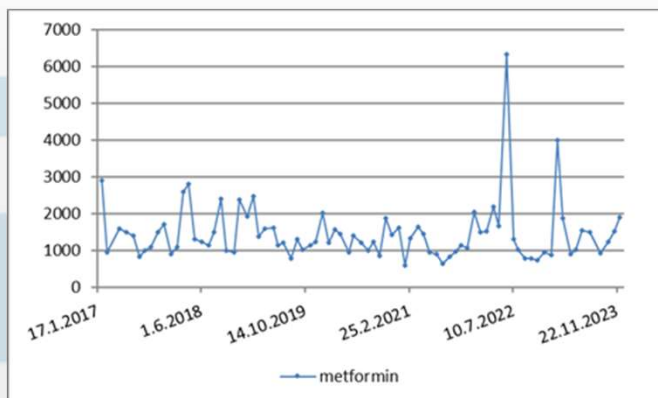

ČOV Pelhřimov

Farmaka v povrchových vodách

Drnový potok pod zaústěním vyčištěných odpadních vod ČOV Klatovy

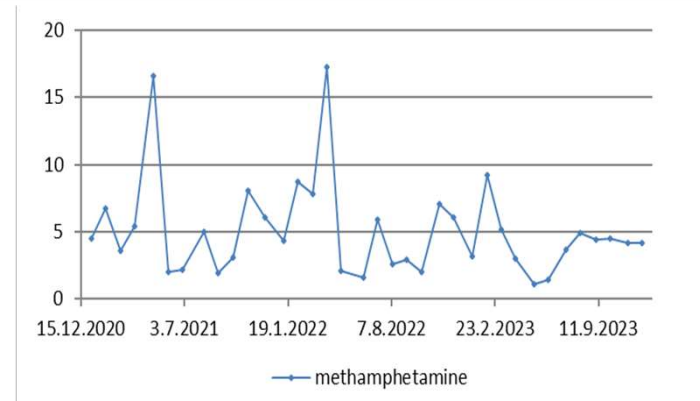
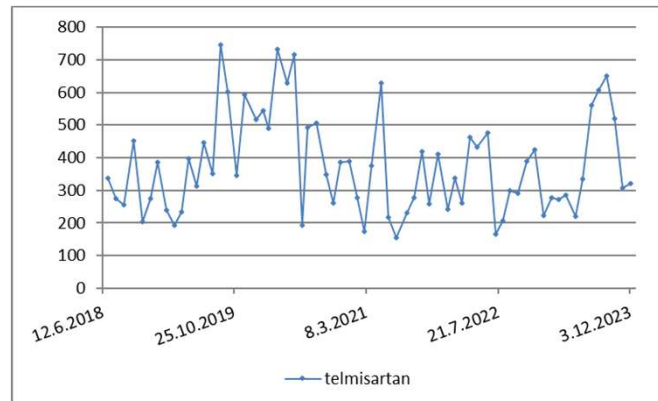
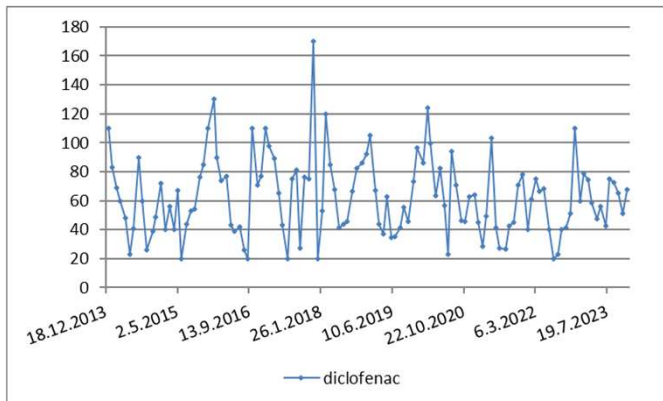
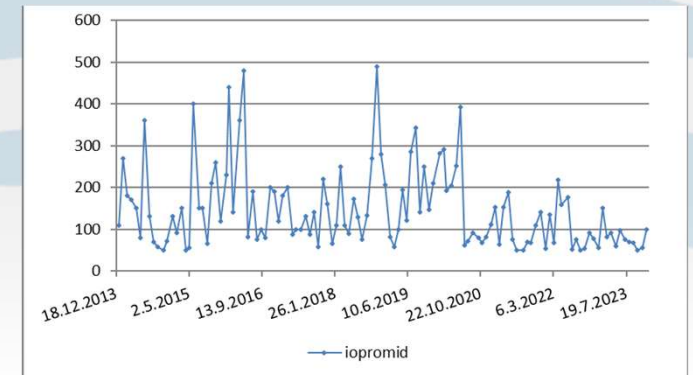
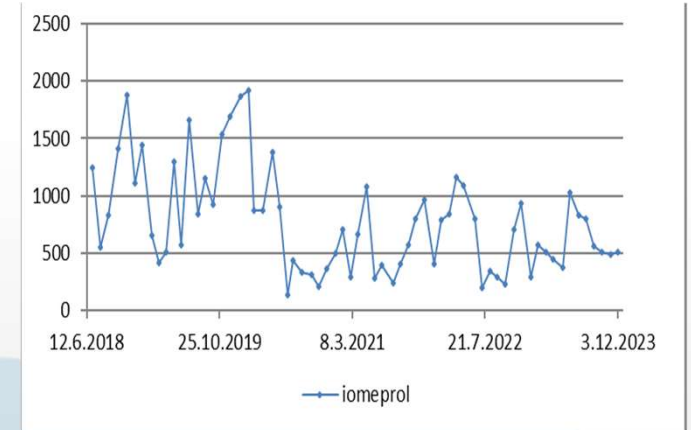
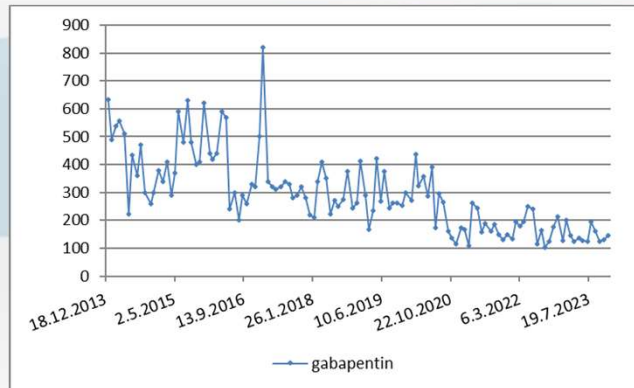
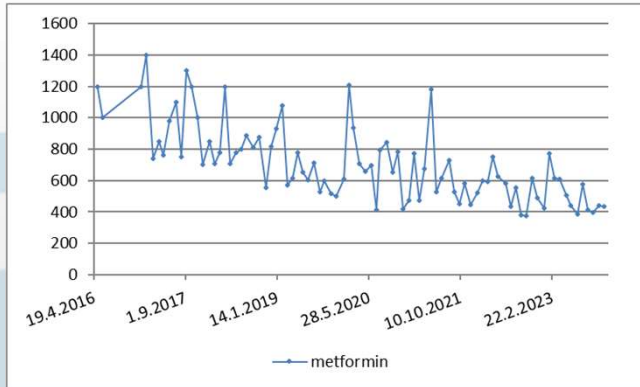

...než se Vltava změní v Labe profil Vltava Zelčín

POVODÍ VLTAVY

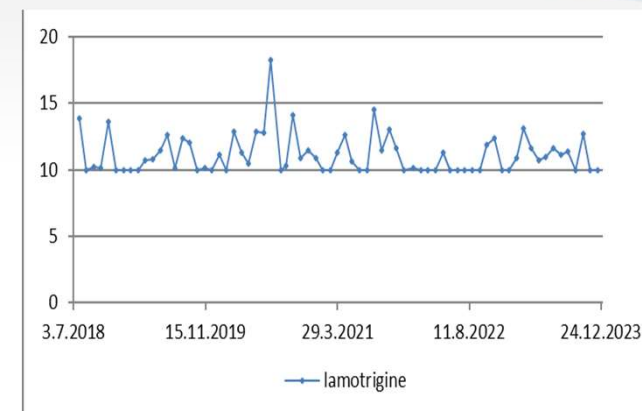
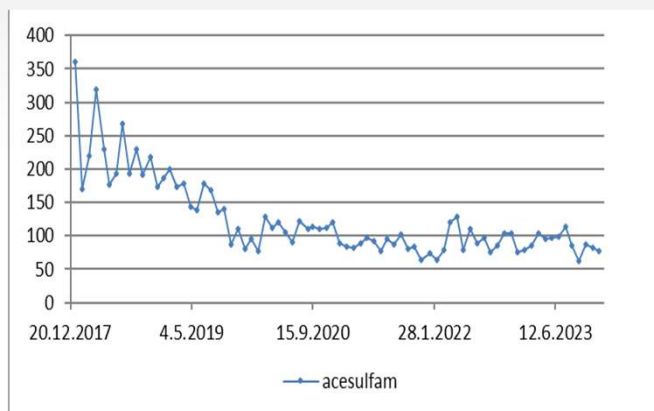
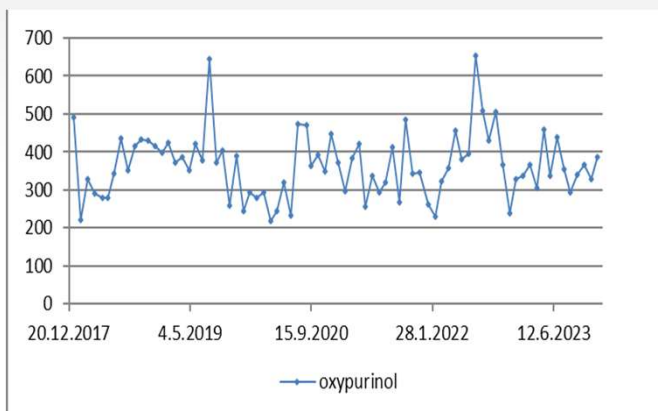
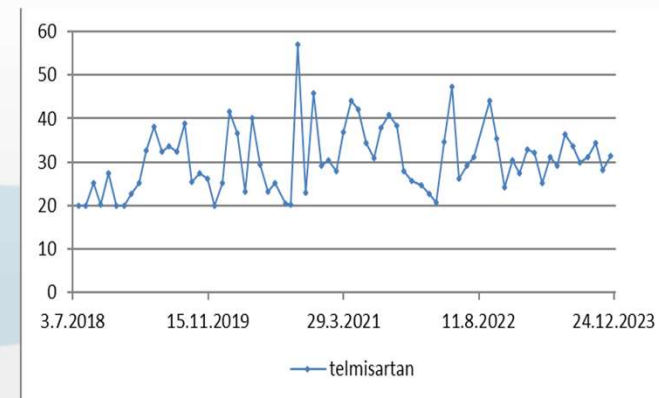
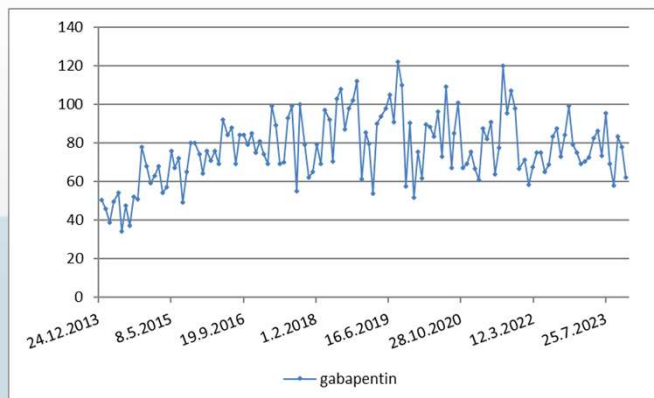
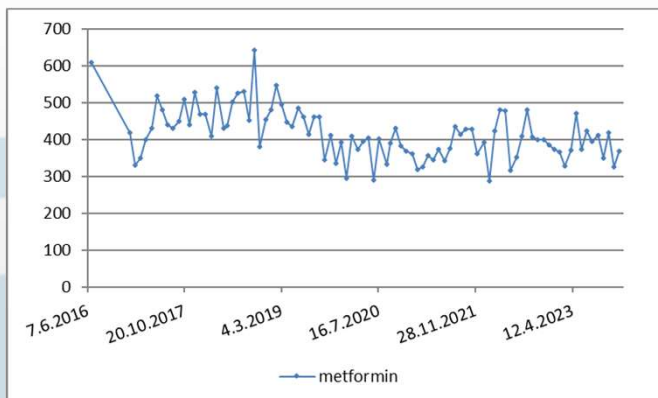

POVODÍ VLTAVY

...jak to vypadá s vodou ve VN Šihov na Želivce? (profil hráz)

„Alesund – Pořízení laboratorní analytické techniky pro analýzu
mikropolutantů ve vzorcích vod“
snížení limitů detekce vybraných polutantů a cesta k necílenému screeningu

Závěrem

- lze říci, že koncentrace reziduí farmak v odpadních vodách jsou vysoké a to zejména tam, kde je vliv zdravotnického zařízení, např. ČOV Tábor Klokoty, Nemocnice Na pleši, Rehabilitační ústav Kladruby atd.
- ve vysokých koncentracích se vyskytují zejména rezidua následujících látek: gabapentin, metformin, oxypurinol, sucralosa, iomeprol, telmisartan, bezotriazol, 4-acetamidoantipyrin, xantin, 4-formylaminoantipyrin, hydrochlorthiazid, iopromide, acesulfam, valsartan
- kromě ordinovaných léčiv jsou ve vysokých koncentracích nalézány další látky, jedná se zejména rentgendiagnostické látky (iomeprol, iopromid) a umělá sladidla
- v povrchových vodách jsou vysoké koncentrace zejména na drobných tocích do kterých jsou zaústěny odpadní vody z větších městských aglomerací a zdravotnických zařízení
- obsah některých účinných látek léčiv resp. jejich metabolitů je v odpadních vodách velmi významný a bylo by potřeba hledat řešení ke snížení jejich koncentrace. Těchto řešení se nabízí celá řada: např. separace moči z urinbagů intenzivně léčených pacientů, zavedení režimových opatření při topických aplikacích přípravků (masti, gely), řízený sběr nevyužitých léčiv, edukace lékařů a pacientů. V odůvodněných případech u hot-spot zdrojů doplnění čistíren odpadních vod (např. zdravotnického zařízení) o speciální separační stupeň